

SZEGEDI FIATALOK

Minden hétköznapi találkozhatunk az emlékekkel: egy márványtábla emlékeztető szavai az Ady téri épületen, az Egyetemi Könyvtár termei és folyosói, a múzeum - évfolyamonként gyarapodó megszokással tudnánk sorolni tovább azokat a helyeket, ahol egy pillanatra megérezhetjük volt ittlétüket.

Mindenki ismeri a nevüket. Legalábbis a legismertebbek, a hozzánk legközelebbi élők: Radnóti Miklós, Ortutay Gyula, Baróti Dezső, Tolnai Gábor nevét a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának tizenöt tagja közül. Az őket vezető, segítő tanárokat is valamennyire ismerős: Sik Sándor, Solymossy Sándor /néprajz/, Várkonyi Hildebrand /pszichológia-neveléstudomány/.

Nemrég átlapoztam a könyvtárban Csaplár Ferenc monografikus könyvét a Művészeti Kollégium megalakulásáról, tevékenységéről. Nem ártana felidézni alakjukat, gondolataikat. Felidézni a volt szegedi fiatalok munkájának légkörét, ami legtöbbjüknél egész életükben meghatározó, munkáikban és magatartásukban tettenérhető maradt.

Felesleges lenne elzarándokolni - akár ebben a rövid írásban is - a naponta látott, mégis ismeretlen he-

lyekre. Másfajta, elevenebb kegyeletre van szükség. Másféle "idegenvezetésre". Mert idegeneknek tűnünk itt, sokszor ugyanis viselkedünk, mint az idegenek, akik csak szórakozást, érdekességet keresnek Szegeden. Színházba megyünk, hangversenyre, tárlatra, és ha rosszul jártunk, dühösen, kedvetlenül legyintünk: „Hiába, ez csak Szeged!”

Amikor felidézzük a Művészeti Kollégium tagjainak alakját, tevékenységüket - szinte készen kapott asszociációval -, beszélnünk kell a vidékiség-problémáról is.

A magyar vidék alapvetően meghatározó ereje hatott minden mozdulatukra, próbálkozásaikra és jelentkezésük egészére, ahogy ebben a korszakban meghatározóan és elhatárolóan hatott a magyar szellemi, irodalmi életben és a magyar értelmiségre. "A magyar vidék még... nem érett meg kifejlődő, életképes irodalmi életre, a vidéken maradt tehetségek önkéntelenül is elszigetelődnek, fejlődésük iránya egy formának szűk keretei között marad" - írja Ortutay Gyula, és egyben a saját küzdelmeikről és mindennapi nehézségeikre utalóan vall is a Művészeti Kollégiumról.

Vidékiesség: ez olyan, sokszor még súlyosított probléma, amit sokan a Budapesttel való minőségi szembeállításban éleznék ki és amire gyakran csak dühös lokálpatriótizmusuk fejfelkapásával reagálnak.

Pedig élő probléma ez, ilyen súlyosítás nélkül

is. Olyan probléma, amivel szembe kell nézni, amivel kapcsolatban magatartásunkon változtatni kell.

Ezért illik ide egy másik idézet Ortutay Gyulától, Szavaiból, amelyek a szegedi kulturális élet szűkösebb-szerényebb lehetőségeire utalnak, megérthetjük, miért tudtak „jólnevelten”, összehangoltan dolgozni a Művészeti Kollégium tagjai: "A vidéki egyetem, ~~ez~~ esetben a szegedi, a város adottságainál fogva nem nyújthat olyan változatos, egészen eltérő lehetőségekkel kecsegtető művészeti, irodalmi életet, mint a főváros, ahol az állandóan hullámzó, át-meg át-csoportosuló szervezkedésekben szinte a legellentétesebb csoportok között is megtalálható az átmenet bárki számára."

A szinesség, a mozgalmasság hiánya nem a pesti élet utáni elkeseredett vágyakozást szuggerálta nekik /ott volt példának az elkeseredettség, megvertsége a teljesen visszavonult Juhász Gyula, akit sikertelenül próbáltak kicsalogatni magányából /, hanem kézenfekvően sugallta az együvértartozás, az egymásra utaltság érzését. Nem a szegedi élet lebecsülését olvasták ki belőle, hanem annak megsegítését, fellendítését és ennek érdekében képességeik mind tökéletesebb kifejtésére, erőik mind szervezettebb és lelkeesebb kifejtésére is törekedtek.

Ennek természetesen van egy másik, konkrét oka is: "Az agrársektlement gyakorlati és gyűjtőjellegű munkássága, a kiszállások és előadások, szociográfiai és etnográfiai gyűjtés közben adódott tanulságos élmények szinte kényszerítő erővel kívánták a Művészeti Kollégium létrejöttét."

Ez a változtatni-akarás Szeged kulturális életéért, a vidék színvonalának emeléséért, az egyik oka szerteágazó tevékenységük hatásának.

Ennek alapján indíthatták meg az agrársektlement mozgalmat.

Ezért olyan fontosak a tanyasi előadássorozatok költészetről, irodalomról.

Kiállítások és előadások tartása.

A népi kultúra alkotó felhasználása, néprajzi gyűjtések.

A Művészeti Kollégium vidékiség-problémájának egyik lehetséges megfogalmazása: a decentralizáció ügye. Csak utalok rá: megoldásához segítséget nyújtanak az eddig elmondottak, másrészt az a fajta vidékiség-felfogás, amit a Művészeti Kollégium legtöbb tagja a magáénak vallott.

Nem szabad ugyan elfelejteni ehhez fűződő parasztság-szemléletüket, de feleslegesnek tartom itt

előrángatni a történelmiség és irodalomtörténiség nevében. Azért sem, mert a kezdeti Szabó Dezső-i megfogalmazáson lényegében már a 30-as évek elején túlléptek.

Vidékiesség-felfogásuk általánosabb és számunkra is lehetséges mélyebb értelmezése: az ország nagy gondjai Szeged népének életén keresztül jelentkeznek egyedi, közvetlenül megfogható és ható formában.

Ennek a szegedi "probléma-és emberközelségnek" a felfedezése és mindig szem előtt tartása az, ami meghatározta példaképeik személyét: "Szeged predesztinált a vidék decentralizációs törekvéseinek megszo-
laltatására: a századforduló táján Nagyvárad mellett a legjelentősebb irodalmi centrum, Tömörkény, Juhász, Móra, szegedi tevékenysége és életműve kiállítás... a decentralizáció ügye mellett. Az ő életük és sorsuk szolgált a legtöbb tanulsággal a Kollégium közössége számára."

Ahogy számukra példaként szolgálhatott Tömörkény, Juhász és Móra élete, ugyanugy tanulságos lehet számunkra a Művészeti Kollégium alakjainak felidézése, tevékenységükkel való foglalkozás.

Impulzust kaphatunk tőlük, "idegen-mivoltunk" megszüntetéséhez: nem az idegen szemével nézni Szegedet, hanem azt a teret látni benne, ahol tehetünk és tennünk

kell valamit. Gondolok itt a kulturális életben való részvételünkre: akár ténylegesen, akár elevenen reagáló figyelőként. Szeged egyetemi város: ennek érződnie kellene kulturális, szellemi életének jellegében is. Ezért tehetünk valamit, ha nem is tőlünk függ kizárólag, de semmi esetre sem úgy, hogy egyetemi és vidéki város jellegét szembeállítjuk. Tenni és segíteni, hogy a "vidéki" jelző ne legyen terhes kínos értelmekkel.

Egy másik gondolat. Itt nemcsak arról van szó, hogy nincs igény bennünk a cselekvésre, mert ennek az igénynek egyre több bizonyítékát lehetne felsorolni. A segítőkészség mind szélesebb körű megnyilvánulásra például a "kiszállások" alkalmával: Ásotthalom, Rösztke, Dorozsma, Makó, Szentés. Fontos, hogy milyen jelentőséget látunk ebben a mozgalomban, hogy az ott tapasztaltakról beszéljünk. Ebben is segítene valamit a Művészeti Kollégium munkájával való foglalkozás.

Példát adnak az egymás iránti magatartásra is. Radnótit idézem:

"körbe harcoltunk,
összetámasztva hátunkat társainkkal;
kúszunk és buktunk, s ha kellett
mesei süveggel röptünk láthatatlan."

Összefoglalva a Művészeti Kollégiumról és a vele kapcsolatban elmondottakat, még egy fontos észrevétel, ami nem is annyira tanulság, mint inkább kötelesség és feladat: felhívni a figyelmet magunkra, dolgainkra és éreztetni ittlétünket ebben a városban.

Bakonyi Géza

